

Γνωριμία με τη Φύση της Σκύρου: Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο

Ρούλα Τρίγκου¹, Βασίλης Χατζηρβασάνης²

1. Δασολόγος - Περιβαλλοντολόγος MSc., Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
Θεμιστοκλέους 80, 10681, Αθήνα
rtrigou@ornithologiki.gr
2. Δασολόγος - Ερμηνευτής Περιβάλλοντος
hatzirvas@outlook.com.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Σκύρος είναι ένα νησί του Αιγαίου με πλούσια φυσική κληρονομιά. Διαθέτοντας μια μεγάλη ποικιλία βιοτόπων, φιλοξενεί σπάνια και προστατευόμενα είδη χλωρίδας και πανίδας, καθώς και μοναδικούς οικότοπους για την περιοχή του Αιγαίου. Χάρη σε αυτή την ποικιλία ειδών και οικοσυστημάτων, τα περισσότερα από τα οποία είναι εύκολα προσιτά στην εκπαιδευτική κοινότητα, αποτελεί ιδανικό πεδίο υλοποίησης δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και προσέγγισης περιβαλλοντικών θεμάτων.

Το Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Γνωριμία με τη Φύση της Σκύρου» σχεδιάστηκε για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο και είναι θεματικά προσαρμοσμένο στις συνθήκες της Σκύρου και τις δράσεις του Προγράμματος LIFE+ «Επιδεικτική Εφαρμογή της προσέγγισης “Σχέδιο Δράσης για τη βιοποικιλότητα” για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας της Σκύρου» (LIFE09 NAT/GR/000323), που υλοποιείται στο νησί. Οι δραστηριότητες του υλικού Π.Ε. καλύπτουν θεματικά την ποικιλία της άγριας ζωής, τις σχέσεις των ζώων με το περιβάλλον τους, την επίδραση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και την ανάγκη να διατηρηθεί η λειτουργικότητα των φυσικών οικοσυστημάτων. Η επιλογή των δραστηριοτήτων έγινε έτσι ώστε το σύνολό τους να καλύπτει όχι μόνο διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, αλλά και διαφορετικές απαιτήσεις ως προς τον χώρο (δραστηριότητες στο ύπαιθρο και σε κλειστό χώρο) και την προσωπικότητα των παιδιών (ατομική και ομαδική προσπάθεια, επιστημονική μεθοδολογία και τέχνη, λογική και συναίσθημα κ.ο.κ.).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Ανάπτυξη Εκπαιδευτικού Υλικού

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Σκύρος, Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, δραστηριότητες, βιοποικιλότητα, φύση, ΜΚΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Σκύρος είναι ένα νησί του Αιγαίου με πλούσια φυσική κληρονομιά. Διαθέτοντας μια μεγάλη ποικιλία βιοτόπων, φιλοξενεί σπάνια και προστατευόμενα είδη χλωρίδας

και πανίδας. Το όρος Κόχυλας, στο νότιο τμήμα του νησιού, καθώς και οι νησίδες της Σκύρου, ανήκουν στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο προστατευόμενων περιοχών NATURA 2000 και αποτελούν Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά. Πρόκειται για ένα νησί με εύφορη γη και τοπίο με έντονες αντιθέσεις, ο φυσικός πλούτος του οποίου έχει διασωθεί σε μεγάλο βαθμό επειδή οι ανθρώπινες δραστηριότητες του παρελθόντος ήταν συμβατές με τη διατήρηση της φύσης και οι βιότοποι του νησιού χρησιμοποιούνταν με βιώσιμο τρόπο για αιώνες.

Στη νότια Σκύρο, στους απόκρημνους βράχους του όρους Κόχυλα και στις κοντινές του νησίδες, βρίσκεται η μεγαλύτερη αποικία του Μαυροπετρίτη (Σχήμα 1) στον κόσμο, ενός μεταναστευτικού γερακιού που αποτελεί παγκοσμίως απειλούμενο είδος. Στις ακατοίκητες νησίδες της Σκύρου απαντώνται όλα τα είδη θαλασσοπουλιών της Ελλάδας, ενδημικές σαύρες – γίγαντες και Μεσογειακές Φώκιες, ενώ αποτελούν καταφύγιο για πολλά είδη πουλιών κατά την περίοδο της μετανάστευσης. Η Σκύρος διαθέτει μια σημαντική χλωρίδα που περιλαμβάνει ενδημικά φυτά, κάποια από τα οποία είναι αποκλειστικά ενδημικά του νησιού και δάση Σφενδαμιού (*Acer sempervirens*) (Σχήμα 2) μοναδικά στο Αιγαίο Πέλαγος. Στη Σκύρο ζει εδώ και αιώνες το άλογο *Equus Cabalus Skyriano*, μία από τις σπάνιες φυλές αλόγων που υπάρχουν στον κόσμο (Καλέμης, 2008).

Χάρη στην ποικιλία ειδών και οικοσυστημάτων που φιλοξενεί, κάποια από τα οποία μοναδικά για την περιοχή του Αιγαίου και έχοντας το πλεονέκτημα της εύκολης προσέγγισης των περισσότερων από αυτά, αποτελεί ιδανικό πεδίο υλοποίησης δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και προσέγγισης περιβαλλοντικών θεμάτων.

Σχήμα 1 & 2: Η μεγαλύτερη αποικία Μαυροπετρίτη στον κόσμο (Σχ.1) και τα δάση Σφενδαμιού στο όρος Κόχυλας (Σχ.2), μοναδικά για την περιοχή του Αιγαίου, είναι δύο από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της φύσης της Σκύρου. (φωτ.: © Αρχείο Ορνιθολογικής)

ΤΟ ΥΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ «ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΣΚΥΡΟΥ»

Το Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Γνωριμία με τη Φύση της Σκύρου» σχεδιάστηκε για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο και είναι θεματικά προσαρμοσμένο στις συνθήκες της Σκύρου και τις δράσεις του Προγράμματος LIFE+ «Επιδεικτική Εφαρμογή της προσέγγισης “Σχέδιο Δράσης για τη βιοποικιλότητα” για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας της Σκύρου», που υλοποιείται στο νησί.

Καλύπτει θεματικά την ποικιλία της άγριας ζωής, τις σχέσεις των ζώων με το περιβάλλον τους, την επίδραση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και την ανάγκη να διατηρηθεί η λειτουργικότητα των φυσικών οικοσυστημάτων.

Βασικές αρχές, στόχοι και θεματικοί άξονες

Οι δραστηριότητες του Υλικού Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Γνωριμία με τη Φύση της Σκύρου» είναι εναρμονισμένες με τις βασικές αρχές, στόχους και θεματικούς άξονες που έχει διατυπώσει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Πίνακας 1).

Βασικές αρχές:

- Άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία
- Προσανατολισμός στη μελέτη πρόληψης ή επίλυσης περιβαλλοντικών θεμάτων ή προβλημάτων
- Διεπιστημονική και διαθεματική προσέγγιση του θέματος/προβλήματος
- Άμεση δράση σε τοπικό επίπεδο με στόχο μακροχρόνια αποτελέσματα σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο
- Ανάδειξη συνεργασίας, καλλιέργειας αξιών και δημιουργίας νέων προτύπων, στάσεων και συμπεριφορών ατόμων, ομάδων και κοινωνίας απέναντι στο περιβάλλον
- Ίσες ευκαιρίες για την οικοδόμηση γνώσεων, ανάπτυξη δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων που απαιτούνται για την προστασία του Περιβάλλοντος
- Έμφαση στην ενεργό συμμετοχή των μαθητών/ριών με συζήτηση-αντιπαράθεση απόψεων, έρευνα, κριτική και δημιουργική επεξεργασία και δράση
- Εστίαση της προσοχής στην αειφόρο ανάπτυξη του περιβάλλοντος

Στόχοι:

- Γνωστικοί (οικοδόμηση εννοιών, κατανόηση σχέσεων/αλληλεπιδράσεων/συνεπειών ανθρώπου - περιβάλλοντος, περιβαλλοντικών προβλημάτων, μέτρων προστασίας κ.λπ.)
- Επιστημονικοί (εξοικείωση με την επιστημονική μεθοδολογία/έρευνα, κριτική και δημιουργική προσέγγιση θεμάτων, ανάπτυξη επιστημονικής νοοτροπίας κ.λπ.)
- Συμμετοχικοί (εργασία σε ομάδες, ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας, σεβασμός στις διαφορετικές απόψεις, στον τρόπο ζωής, στη δημιουργική δράση κ.λπ.)
- Κοινωνικοί (σύνδεση της σχολικής με την καθημερινή ζωή, καλλιέργεια υπευθυνότητας, ικανότητα λήψης αποφάσεων και δημιουργικής παρέμβασης κ.λπ.)
- Αισθητικοί (δημιουργία στενής σχέσης με τη φύση με τη μεσολάβηση όλων των αισθήσεων κ.λπ.)
- Αυτομορφωτικοί (χρήση βιβλιοθήκης, τύπου, νέων τεχνολογιών, internet κ.λπ.)

Θεματικοί Άξονες:

- Η Κλιματική Αλλαγή
- Ο αέρας
- Το νερό (η ρύπανση και εξάντληση των επιφανειακών και υπογείων νερών κ.λπ.)
- Το έδαφος (η ερημοποίηση, η διάβρωση κ.λπ.)
- Η ενέργεια (η εξάντληση των μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων κ.λπ.)
- Τα δάση (η προστασία και η αειφόρος διαχείριση των δασών, φυσικών βιοτόπων, κ.λπ.)

- Βιοποικιλότητα/ Εξαφάνιση των ειδών
- Ανθρώπινες δραστηριότητες
- Ανθρώπινες σχέσεις (οι κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις του αναπτυξιακού και περιβαλλοντικού προβλήματος)

Πίνακας 1: Οι δραστηριότητες του Υλικού Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Γνωριμία με τη Φύση της Σκύρου» ανά αρχή και στόχο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Δραστηριότητα	Ανοιγμα σχολείου σε κοινωνία	Προσανατολισμός σε μελέτη πράξης/επίλυσης	Διεπιστημονική/διαθεματική προσέγγιση	Άμεση τοπική δράση	Ανάδειξη συνεργασίας	Ίσες ευκαιρίες	Ενεργός συμμετοχή	Εστίαση σε αειφόρο ανάπτυξη	Γνωστικοί στόχοι	Επιστημονικοί στόχοι	Συμμετοχικοί στόχοι	Κοινωνικοί στόχοι	Αισθητικοί στόχοι	Αυτομορφωτικοί στόχοι	Θεματικοί άξονες: Βιοποικιλότητα	Θεματικοί άξονες: Ανθρώπινες δραστηριότητες
A1						+									+	
A2						+									+	
A3						+							+		+	
A4						+							+		+	
B1						+							+		+	
B2						+					+		+		+	
B3		+		+	+	+			+		+	+			+	
B4					+		+		+		+		+		+	
B5									+						+	
B6						+				+			+		+	
B7						+	+			+					+	
B8		+							+						+	+
B9									+					+	+	
B10					+	+					+		+	+	+	
B11	+	+	+		+		+	+	+	+	+	+			+	+
Γ1					+				+	+	+				+	
Γ2		+			+		+	+	+		+	+			+	
Γ3	+	+	+		+		+	+	+	+	+	+			+	+
Γ4	+		+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+		+
Γ5					+	+					+		+		+	

Περιεχόμενα του Υλικού Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Το Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Γνωριμία με τη Φύση της Σκύρου» περιλαμβάνει (Σχήμα 3):

- Οδηγό για τους/τις εκπαιδευτικούς, όπου περιλαμβάνονται οδηγίες για τη χρήση του υλικού και πληροφορίες για τη φύση και βιοποικιλότητα της Σκύρου
- Φύλλα δραστηριοτήτων για παιδιά ηλικίας 6-15 ετών
- CD με Υποστηρικτικό Υλικό που περιλαμβάνει το σύνολο του υλικού, παρουσίαση (σε μορφή Power Point) για τη φύση της Σκύρου και τη βιοποικιλότητα που φιλοξενεί και συμπληρωματικό υλικό, είτε υποστηρικτικά σε συγκεκριμένες δραστηριότητες, είτε για ελεύθερη χρήση από τον/την εκπαιδευτικό.

Σχήμα 3: Το Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Γνωριμία με τη Φύση της Σκύρου»

Οι δραστηριότητες

Το Υλικό Π.Ε. «Γνωριμία με τη Φύση της Σκύρου» περιλαμβάνει 24 δραστηριότητες, απευθυνόμενες σε παιδιά ηλικίας 6-15 ετών. Οι δραστηριότητες:

- Είναι απλές, επομένως κατάλληλες για παιδιά μικρότερης ηλικίας (Oltman, 2002)
- Πραγματοποιούνται σε χαρτί και είναι ιδανικές για εσωτερικό χώρο
- Περιλαμβάνουν συνεργασία και ομαδική προσπάθεια
- Προσφέρουν εμπειρίες στη φύση (Cornell, 1994)
- Εξοικειώνουν με την επιστημονική μεθοδολογία (παρατήρηση, διατύπωση υποθέσεων, δειγματοληψίες στο ύπαιθρο, εξαγωγή συμπερασμάτων)
- Τονώνουν τη φαντασία (καλλιτεχνική έκφραση, δημιουργική γραφή) (Ροντάρι, 1985)

Η επιλογή των δραστηριοτήτων έγινε ώστε το σύνολό τους να καλύπτει, όχι μόνο διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, αλλά και διαφορετικές απαιτήσεις ως προς τον χώρο (δραστηριότητες στο ύπαιθρο και σε κλειστό χώρο) και την προσωπικότητα των παιδιών (ατομική και ομαδική προσπάθεια, επιστημονική μεθοδολογία και τέχνη, λογική και συναίσθημα κ.ο.κ.) (Πίνακας 2).

Μπορούν να χρησιμοποιηθούν με πολλούς τρόπους και ανεξάρτητα από τη σειρά παρουσίασης στο υλικό, γιατί κάθε δραστηριότητα είναι αυτόνομη (αν και κάποιες μπορούν να σχηματίσουν ομάδες). Σε κάθε δραστηριότητα δίνονται, εκτός των βασικών στοιχείων για τον εκπαιδευτικό (στόχοι, υλικά, ηλικία κ.λπ.) και μια σειρά από επιπλέον στοιχεία όπως η υλοποίηση σε εσωτερικό ή εξωτερικό χώρο, η καλύτερη εποχή για τη δραστηριότητα, ιδέες για συμπληρωματικές δραστηριότητες στο ίδιο θέμα και βιβλία ή ιστότοποι από όπου προήλθε η ιδέα της δραστηριότητας.

Οι δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στο Υλικό Π.Ε. είναι οι ακόλουθες:

Δραστηριότητα Α1: Παραμύθι με ζώα

Αφήγηση σύντομων λαϊκών παραμυθιών και μύθων με ζώα, που δίνουν αφορμή για συζήτηση σχετικά με τις ανάγκες των ζώων (Κλιάφα, 1977, Μέγας, 1993, Μπετελχάιμ, 1995).

Δραστηριότητα Α2: Ιστορίες με δαχτυλοκουκλάκια

Τα παιδιά ετοιμάζουν χάρτινα δαχτυλοκουκλάκια με μορφές ζώων και φτιάχνουν ιστορίες ή φαντάζονται πώς είναι η ζωή διαφόρων ζώων στη Σκύρο (Ροντάρι, 1985).

Δραστηριότητα Α3: Ένας χάρτης από ήχους

Με δεμένα τα μάτια, συγκέντρωση στους ήχους ενός φυσικού τοπίου (Cornell, 1994).

Δραστηριότητα Α4: Ψάξε στη φύση

Παρατήρηση μικρών ζώων, φυτών και ό,τι άλλο τραβήξει την προσοχή των παιδιών στη φύση (Πρες, 1988, Oltman, 2002).

Δραστηριότητα Β1: Γίνε ένα ζώο! (Σχήμα 4)

Τα παιδιά κατασκευάζουν μάσκες ζώων από χαρτί, τις φορούν μπροστά σε ένα φυσικό τοπίο και καθένα φαντάζεται ότι είναι ένα ζώο που ζει στο τοπίο αυτό (Λιζάκ & Περτιζέ, 2005).

Δραστηριότητα Β2: Βρες το σμήνος σου

Μίμηση των φωνών διαφόρων πουλιών του Αιγαίου και το κάθε παιδί προσπαθεί να βρει τους συντρόφους του (Mullarney et al., 2007).

Δραστηριότητα Β3: Φτιάξε το σπίτι της σαύρας

Σχεδιασμός και κατασκευή ενός χώρου όπου μπορεί να ζήσει μια σαύρα, πρώτα σε μοντέλο και μετά σε εξωτερικό χώρο (Valakos et al., 2008, Παφίλης & Βαλάκος, 2012).

Δραστηριότητα Β4: Φτιάξτε μια αποικία με Μαυροπετρίτες και θαλασσοπούλια

Τα παιδιά χρωματίζουν και κόβουν Μαυροπετρίτες και θαλασσοπούλια, για να τα κολλήσουν σε αυτοσχέδιο ομοίωμα νησίδας και να σχηματίσουν αποικίες (Στάρα, Τρίγκου, Λατσούδης & Χατζηρβασάνης, 2012).

Δραστηριότητα Β5: Κάθε ζώο στον τόπο του (Σχήμα 5)

Ταίριασμα εικόνων ζώων στους οικοτόπους της Σκύρου όπου ζει το καθένα (Mullarney et al., 2007, Valakos et al., 2008, Λεγάκις & Μαραγκού, 2009, Παφίλης & Βαλάκος, 2012).

Δραστηριότητα Β6: Ψάξτε για ζώα

Αναζήτηση και καταγραφή σε αυτοσχέδιο ημερολόγιο των ζώων που συναντούν τα παιδιά στη φύση (Cornell, 1994).

Δραστηριότητα Β7: Ταξινόμησέ τα!

Βρίσκουν τρόπους να χωρίσουν αντικείμενα και πρόσωπα σε ομάδες (Futuyma, 1991).

Δραστηριότητα Β8: Πουλιά στα δέντρα και Ξεφτέρι

Τα παιδιά γίνονται πουλιά και δέντρα, για να ανακαλύψουν πώς ο άνθρωπος επηρεάζει τα πουλιά ακόμα και όταν δεν τα κυνηγάει.

Δραστηριότητα Β9: Αναγνώρισε ένα Σκυριανό αλόγο

Αναγνώριση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών ενός σκυριανού αλόγου (Καλέμης, 2008).

Δραστηριότητα Β10: Εικόνες από τον τόπο σου

Παρατήρηση παραδοσιακών σχεδίων ζώων και ζωγραφική με παραδοσιακή τεχντροπία (Ζαχαράκη, 2010).

Δραστηριότητα Β11: Πώς θα διαχειριστείς έναν μικρό υγρότοπο;

Παιχνίδι ρόλων, όπου τα παιδιά υποδύονται διαφορετικές ομάδες ανθρώπων και προσπαθούν να βρουν μια συμβιβαστική λύση σε ένα τοπικό πρόβλημα (Κατσαδωράκης & Παραγκαμιάν, 2007).

Δραστηριότητα Γ1: Αναγνώρισε τις διαφορετικές ζώνες βλάστησης

Επιλογή δειγματοληπτικής διαδρομής και καταγραφή της βλάστησης κατά μήκος της.

Δραστηριότητα Γ2: Ένα για όλους και όλοι για το ένα

Κάθε παιδί επιλέγει πώς θα αξιοποιήσει ένα κομμάτι γης δίπλα σε υγρότοπο. Μετά, προσπαθούν όλοι μαζί να συμβιβάσουν τις διαφορετικές επιθυμίες και ανάγκες τους.

Δραστηριότητα Γ3: Πού θα εγκαταστήσεις ένα αιολικό πάρκο;

Παιχνίδι ρόλων όπου τα παιδιά υποδύονται διαφορετικές ομάδες ανθρώπων και προσπαθούν να βρουν μια συμβιβαστική λύση σε ένα τοπικό πρόβλημα (Αναγνωστοπούλου & Μπούσμπουρας, 2008).

Δραστηριότητα Γ4: Προώθησε ένα τοπικό προϊόν

Οργάνωση της προώθησης ενός τοπικού προϊόντος, με τους τρόπους που θα επιλέξουν (π.χ. σλόγκαν, συσκευασία, ετικέτα, διαφημίσεις, εκδηλώσεις).

Δραστηριότητα Γ5: Ονειρέψου... το χτες, το σήμερα και το αύριο

Ομάδα δραστηριοτήτων στο ύπαιθρο. Τα παιδιά προσεγγίζουν το φυσικό τοπίο με διάφορους τρόπους που σχετίζονται με την τέχνη και το πέρασμα του χρόνου.

Σχήμα 4 & 5: Εφαρμογή δραστηριοτήτων του Υλικού Π.Ε σε σχολεία της Σκύρου (φωτ.: © Αρχείο Ορνιθολογικής)

Πίνακας 2: Οι δραστηριότητες ανά θέμα και ηλικία

Δραστηριότητα	6-10 ετών (Α'-Γ' Δημοτικού)	10-12 ετών (Δ'-ΣΤ' Δημοτικού)	12-15 ετών (Γυμνάσιο)	Σε χαρτί	Σε εσωτερικό χώρο	Σε εξωτερικό χώρο	Παιχνίδι	Άσκηση φαντασίας	Άσκηση παρατηρητικότητας	Επιστημονική μεθοδολογία	Καλλιτεχνική έκφραση	Ζώα	Τοπία	Οικολογία	Ανθρώπινες δραστηριότητες	Προστασία και διαχείριση
A1	+	+			+			+								
A2	+	+		+	+		+	+			+	+				
A3	+	+				+			+				+		+	
A4	+	+				+			+		+	+				
B1		+		+	+	+					+	+		+		
B2	+	+			+	+	+					+				
B3		+			+	+						+				
B4		+			+						+	+	+			
B5		+		+	+							+	+			
B6		+				+			+		+	+				
B7		+			+			+	+	+						
B8		+				+	+					+		+	+	
B9																
B10																
B11		+		+	+					+			+		+	+
Γ1			+			+			+	+						
Γ2		+	+		+								+		+	+
Γ3			+		+					+			+		+	+
Γ4			+	+	+			+			+				+	+

Γ5			+			+		+	+		+		+			
----	--	--	---	--	--	---	--	---	---	--	---	--	---	--	--	--

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Το Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Γνωριμία με τη Φύση της Σκύρου» έχει δημιουργηθεί στο πλαίσιο του Προγράμματος LIFE+ Φύση και Βιοποικιλότητα «Επιδεικτική εφαρμογή της προσέγγισης “Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα” προς όφελος της βιοποικιλότητας σε ένα νησί του Αιγαίου, τη Σκύρο» (LIFE09 NAT/GR/000323), που υλοποιείται από τον Δήμο Σκύρου σε συνεργασία με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, την Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού και το Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης με τη συνεισφορά του χρηματοδοτικού μέσου LIFE+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη συγχρηματοδότηση του Πράσινου Ταμείου.

Ευχαριστούμε θερμά τους εκπαιδευτικούς του Δημοτικού Σχολείου και του Γυμνασίου Σκύρου, καθώς και τους μαθητές και μαθήτριες, που συνέβαλλαν στη βελτίωση του Υλικού Π.Ε. με τα σχόλια και τις παρατηρήσεις τους κατά τη διάρκεια της πιλοτικής εφαρμογής του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναγνωστοπούλου, Μ. & Μπούσμπουρας, Δ. (2008). Επιπτώσεις των αιολικών πάρκων στα πουλιά. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Αθήνα.
- Cornell, J. (1994). Ας Μοιραστούμε τη Φύση με τα Παιδιά. Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.
- Ζαχαράκη, Ο. (2010). Σκύρος, Θησαυροί Παράδοσης: Κεντήματα, Ξυλόγλυπτα, Κεραμικά. Εκδόσεις Λυχνία, Αθήνα.
- Futuyma, D.J. (1991). Εξελικτική Βιολογία. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο.
- Καλέμης, Α. (2008). Το Σκυριανό Αλογάκι: Δράσεις για την Διάσωση του Σκυριανού Αλόγου στην Περιοχή Natura του όρους Κόχυλα. Ευβοϊκές Εκδόσεις Κίνητρο.
- Κατσαδωράκης, Γ. & Παραγκαμιάν, Κ. (2007). Απογραφή των υγροτόπων των νησιών του Αιγαίου: Ταυτότητα, οικολογική κατάσταση και απειλές. Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση – WWF Ελλάς, Αθήνα, 392 σελ.
- Κλιάφα, Μ. (1977). Παραμύθια της Θεσσαλίας. Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα.
- Λεγάκις, Α. & Μαραγκού, Π. (επιμ.) (2009). Το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας. Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία, Αθήνα, 528 σελ.
- Λιζάκ, Φ. & Περτιζέ, Ζ.-Κ. (2005). Δραστηριότητες για να Ανακαλύψω τη Φύση. Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα.
- Μέγας, Γ.Α. (1990). Ελληνικά Παραμύθια, Σειρά Πρώτη & Δευτέρα. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» Ιωάννου Δ. Κολλάρου & ΣΙΑΣ Α.Ε., Αθήνα.
- Μπετελγάμ, Μ. (1995). Η Κρυφή Γοητεία των Παραμυθιών: Μια Ψυχαναλυτική Προσέγγιση. Εκδόσεις Γλάρος, Αθήνα.
- Mullarney, K., L. Svensson, D., Zetterstrom & Grant, P.J. (2007). Τα πουλιά της Ελλάδας, της Κύπρου και της Ευρώπης. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Αθήνα.
- Oltman, M. (ed.) (2002). Natural Wonders: A Guide to Early Childhood for Environmental Educators. Minnesota Early Childhood Environmental Education Consortium.
- Παφίλης, Π. & Βαλάκος, Σ.Δ. (2012). Αμφίβια και ερπετά της Ελλάδας. Οδηγός αναγνώρισης. Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.

- Πρεσ, Χ.Γ. (1988). Στα Ίχνη της Φύσης. Εκδόσεις Καλέντης, Αθήνα.
Ροντάρι, Τ. (1985). Γραμματική της Φαντασίας. Εκδόσεις Τεκμήριο, Αθήνα.
Στάρα, Κ., Τρίγκου, Ρ., Λατσούδης, Π. & Χατζηρβασάνης, Β. (2012). Ταξιδεύοντας με τον Αιγαιόγλαρο και τον Θαλασσοκόρακα στις ελληνικές θάλασσες: Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Αθήνα.
Valakos, E.D, Pafilis, P., Sotiropoulos, K., Lymberakis, P., Maragou, P. & Foufopoulos, J. (2008). The Amphibians and Reptiles of Greece. Chimaira, Frankfurt.

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

Πρόγραμμα LIFE Σκύρου (φυσικό περιβάλλον Σκύρου):

<http://www.skyroslife.gr>

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (πουλιά, αιολικά πάρκα):

<http://www.ornithologiki.gr>

Επιπτώσεις αιολικών πάρκων στα πουλιά:

http://www.ornithologiki.gr/page_cn.php?tID=1376&aID=401

Ένωση Μικρόσωμης Φυλής Αλόγων Σκύρου (Σκυριανό άλογο):

<http://www.skyrianhorsesociety.gr>

The Silva Project (Σκυριανό άλογο):

<http://www.thesilvaproject.org>

Skyrian horses (Σκυριανό άλογο):

<http://www.skyrianhorses.org>

Μουσείο Φαλτάιτς (παραδοσιακές δραστηριότητες στη Σκύρο):

<http://www.faltaits.gr>

Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (προστατευόμενες περιοχές):

http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_PP_el.html

Οικοσκόπιο (χάρτες με προστατευόμενες περιοχές):

<http://www.oikoskopio.gr>